

Az intézményen kívüli tudásátadás egyik alakzata

Az Iskolakultúra könyvsorozatban 17. kötetként jelent meg a *Rózsahagyományok* című gyűjtemény, melyben öt tanulmány olvasható a szerző, Géczi János tollából, aki egy személyben költő, író, képzőművész, esszéista, lapszerkesztő, tanár, filológus, biológus, szemiotikai szakember, művészet-, vallás-, irodalom- és művelődéstörténész, tulajdonképpen modern polihisztor.

A kötetben szereplő kultúrtörténeti tanulmányok értelmezései a rózsza jelentéseit több tudományterület összekapcsolásával érzékletesen tárják fel, ezáltal készítve izgalmas utazásra az olvasót a természeti és a kulturális jelenségek világában.

Az alábbiakban a tanulmányokat olvasmányosságuk, szakszerűségük szempontjából igyekszem vizsgálni.

A könyv első szövege reneszánsz könyvillusztrációkkal foglalkozik, különös tekintettel a botanikai rózszaábrázolásokra. Ezek teremtették meg azt a növénytani tudást, melyet a korszak humanistái összegzően áttekintettek, s megmutatták a specializálódási lehetőségeket is. Az addig egységes gyakorlat ágakra bomlott, s az újonnan körvonalazódó reneszánsz (elő)tudományok a maguk szempontjai alapján csoportosították a botanikai ismereteket. A továbbiakban a rózsza növényismeretének fejlődését elindító kiadványok, herbáriumok, gyűjtemények által közreadott illusztrációk történetét és a rózszaábrázolások szakértő elemzéseit ismerhetjük meg. A kéziratok középkori és újabb növényábrázolásait a szerző a botanikus szemével vizsgálta.

A második tanulmány az európai rózsajelképek 16–18. századi festészeti és grafikai megjelenéseiről szól. A sok illusztrációval kísért fejezet az ábrázolható világ határainak kitérését mutatja be, a rózszaábrázolás jelentéseit, a rózsával kapcsolatos addigi ismereteket, a jelképes rendszereket, az emblematisz törekvéseket vonultatja fel. Meg-

ismerhetjük bőséges képanyag kíséretében a táblafestészet titkait a csendéletektől a virágképekig, valamint módszeres alaposággal a grafikai ábrázolások rózsajelképeit is. A képi jelek után az irodalom rózsakertjeit tanulmányozhatjuk. A következő írás a kódexirodalom rózsajelképeivel, a trubadúrlíra jelképi örökségeivel, a petrarkizmus hagyományának rózsajelképeivel, a humanisták nem szerelmi képzetű rózsahagyományával foglalkozik. Bár a rózsza a latinitás egyik jelképformáló alakja, a Kárpát-medence középkori latin nyelvű emlékei is szolgálnak rózsahivatkozásokkal, külön érdekesség a középkori magyar kereszténység rózsaképeinek értelmezése. Gyöngyösi István 1664-es eposzában a rózsza az érték kifejezője. A jelképek érték- és folyamatjelző szimbólumok, melyek megjelenési funkciója a képfelidézés, de mellettük a tövis mint veszélyforrás értelmezése is helyet kapott. Gyöngyösi István verseit vizsgálva szellemtörténeti úton jártunk, a rózsákra utaló trópusok azt bizonyították, hogy a középkori és a reneszánsz eredetű rózsametaforák egybeforrtak; a középkorban főleg egyezményes költői eszköztár részei voltak.

A negyedik tanulmány a misztikus argentin költő, Borges műveihez kapcsolódik. Szemiotikai-kultúrtörténeti elemzéssel a rózsával foglalkozó költeményeit és prózáit, a rózsának mint jelnek a tartalmát és az általa közvetített lehetséges információkat vizsgálja.

Már a fejezet címe is rendkívüli: *Én is ugyanúgy meghalok, ahogy meghaltak a rózsák és Arisztotelész?* Majd világossá válik számunkra, hogy a misztikusok képessége az az elfogadó és szemlélődő magatartás, amely a világ teljességének megélésére irányul. Az univerzum és az ember egységének tudatossá válása közvetítők meglétét igényli. Ennek megfelelően a költő életművének centrumában többek között szerepelt a rózsza is, melynek szimbolikája a kinyilatkoztatás értelmét hordozta. Szövegeiben a rózsza a tökéletesség jegyeként jelentések tömegét előhívó érzéki és fogalmi rendszerként szerepelt. Az allegorikus szerepnél azonban a költői tehetség még többet tudott teremteni.

Az utolsó írás Antoine de Saint-Exupéry kis hercegének rózsával kapcsolatos útját kíséri végig, e szépséges virágok környezetükre gyakorolt hatását vizsgálja. A rózsamotívum a francia szerző korábbi műveiben is jelentkezett. A bátorság, az ifjúság, a szerelem jegyeit is a rózsában lelte meg, bár függetlenséggel és öntörvényűséggel ruházta fel, s vadrózsaként szerepeltette. A rózsza és a kert motívuma együtt gazdagodott. A rózsza olyan szeretetjelkép, amely által a kis herceg is a szeretetről szerez tapasztalatokat, s ad értelmet a teljes életnek. A rózsza mögöttes értelme által a Rózsza egy életfilozófia elsajátítását, a szeretet misztikus megközelítését idézi.

Összegző véleményként elmondható, hogy a *Rózsahagyományok* a botanika, a szemiotika, a kultúrtörténet szemszögéből, rendkívüli gazdagságú illusztrációkkal és tudományos alaposággal teríti elénk e virág vallási, mitológiai, művészeti, irodalmi megjelenési formáit. A rózsáról mint a „legtökéletesebb” virágról, vagyis a szép és jó dolgok helyettesítőjéről a

hatalmas nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozása révén a középkori és a reneszánsz rózsaabrázolások történetén át a rózsza jelképi ábrázolásáig minden fontosat megtudhatunk a könyvből.

A kötet tartalma kiemelkedően fontos a neveléstudomány lehetőségeinek bővítése szempontjából. A nem intézményes tudásátadás alakulatainak, pl. a rózsaszimbólumnak a vizsgálata e gazdagodásra kiváló alkalmat ad, hiszen többek között a neveléstörténeti korszakok világgképét is képes megjeleníteni. Továbbá igazolja az ikonográfiai kutatások fontosságát is.

Maárné Molnár Csilla